

Obete okupácie 1968

PATRIK KOŠICKÝ

Okupáciou Československa v noci z 20. na 21. augusta 1968 sa začala nielen etapa takzvanej normalizácie, ale aj krvavá epocha novodobých dejín, ktorá si vyžiadala desiatky nevinných mŕtvych. „Bratská pomoc“ Sovietskeho zväzu priniesla tragédie do rodín, ktoré by to najmenej čakali. Dezorientovaní a vyhladovaní radoví vojaci, zaslepení komunistickou propagandou *de iure* plnili rozkazy svojich veliteľov. Zaskočení odporom obyčajných ľudí neboli pripravení niesť zodpovednosť za vraždy, ktorých boli aktérmi. Dodnes sa vedú spory o tom, či išlo o vojnový stav, alebo o potlačenie kontrarevolúcie, ktorá sa v skutočnosti skrývala v myšliach obyčajných ľudí.⁵⁶⁵ Faktom zostáva, že špičky vtedajšej politickej moci podpísali tzv. pozvanie vojsk Varšavskej zmluvy ako odozvu na zmeny, ktoré sa udiali na poslednom zjazde KSČ, a ako dôsledky Pražskej jari.

Trestnú činnosť príslušníkov okupačných vojsk a predovšetkým zranenia občanov a straty na životoch vnímala široká verejnosť ako jeden z najmarkantnejších dôsledkov okupácie. Vojaci sa jej dopúšťali od prvého momentu vstupu do Československa a v podstate v nej pokračovali, aj keď v menšej miere, až do odsunu sovietskych vojsk v roku 1991. Vstup okupačných armád na územie suverénneho štátu znamenal porušenie základných noriem medzinárodného práva. Do polovice decembra 1968 došlo k porušeniu vtedajších československých zákonov v 2 100 prípadoch.⁵⁶⁶ Vzhľadom na chaotické postupy pri vyšetrovaní trestných činov nemožno tento údaj považovať za definitívny. Mnohé z prípadov sa vôbec nevyšetrovali, ba mnohé ani nenahlásili vyšetrovacím orgánom. Medzi najzávažnejší druh trestnej činnosti okupačných vojsk patrilo neoprávnené používanie strelných zbraní proti skupinám ľudí alebo jednotlivcom s následkom smrti. Podľa vtedajších štatistík Verejnej bezpečnosti strie-

⁵⁶⁵ Jedným z príznakov vojnového stavu je vyhlásenie zákazu vychádzania. Tak napríklad veliteľstvo sovietskych vojsk v Rimavskej Sobote vyhlásilo rozkazom zo dňa 24. augusta 1968 zákaz vychádzania v čase od 21.00 do 05.00 h. Porovnaj AMV SR, f. V/T 11, inv. j. 48 : *Rozkaz Vojenského veliteľstva sovietskych vojsk mesta a okresu Rimavská Sobota číslo 1.*

⁵⁶⁶ Porovnaj Archív bezpečnostných složek, Praha (ďalej ABS), f. G/H 1-4, inv. j. 884: *Soúhrnná informace o hlášených případech protiprávních jednání příslušníků vojsk Varšavské smlouvy na území ČSSR v době od 21. 8. do 28. 9. 1968.*